

ПРЕНАСЯНЕТО НА ТЪРНОВСКАТА ШКОЛА В БАЛКАНА

Христо МЕДНИКАРОВ

Престолнината стена в кръв и пламък –
Опял е вчера в кокал ятагана.
Болярите, подмамени във храма,
са мъртви. Шепа бягат към Балкана...

И в неговите дебри ще забият
те корен як, далеч от друговерци.
Гнезда бунтовни туха ще се свият
със имената Яковци, Болерци...

В захлас ще гледат как кръжат орлите,
как в войско утро пеят горски птици,
как златен залез трепка над горите
и извор чист шепти край Граматици...

И аромати с багри ще се сливат –
на здравец дъх със меден звън на чана.
Ще мята вятър гривите на нива
и буреносно ще реве Балкана.

Към бъдното душите устремени
ще търсят допир само с висините.
И храмове ще грейнат във Елена,
за да родят те не един будител,

певци, поети, даже балерини,
актьори, архитекти и владаци,
художници на приказни картини
и учени до сан академици.

Назад, когато погледа отправям,
преметнали торби със хляб, с псалтири,
съзирах в мрака бегълци боляри
да мъкнат дар от царски манастири.

На гръб пренасят Търновската школа,
да оцелей в горите на Балкана,
като една божествена икона
на род и дух вовек охрана.

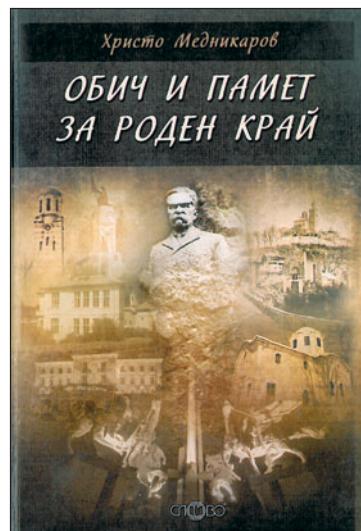
ЯТРУС

Страници за литература, култура и изкуство

ЗА ДА СЕ ЗНАЕ И ПОМНИ...

Георги Н. НИКОЛОВ

Прави впечатление, че във времена като нашето – без национални приоритети, силно политизирано, с бедно и апатично население, все повече автори обръщат поглед към краезнанието. В него те намират отдушник от наболелите проблеми. Връщат се назад в историята на родното място. Възраждат за

нов живот избледнелите ликове на достойни предци. А нерядко, чрез спомена – и цели селца и махали, отдавна обезлюдени и превърнати в руини. Тези им занимания, събрани в книги, са начин за опазване на българщината по места. Особено днес, когато у нас безконтролно нахлуват всякакви чуждестранни идоли и съмнителни естетически ценности. Българщината

възвеличава и новата книга на Христо Медникarov – „Обич и памет за роден край“, изд. „Слово“, Велико Търново, 2015 г. В нея авторът се спира на Елена и Еленския край, на старата столица и на финала – на родната си махала Разполоповци. Машабен труд, по страниците на който на преден план изпъква психологическата нагласа на балканците. Тяхното прословуто „можене“, без което не биха оцелели в суровите планински условия и не биха прославили уменията си по света: „Недоимъкът ги приучил на непосилен труд, направил ги предприемчиви, находчиви, надарил ги с много човешки добродетели. Не се

огъввали пред трудностите. Търсели изход. И го намирали.“ Над всичко Медникarov изтъква жаждата на людете за духовност. Стремежът им към образование на децата в масово строените килийни училища. По страниците светват, сякаш отново запалени кандила, имената на учителите свещеници Кънчо Симидов, Йосиф Калугер, Хаджи Сергей, Дойно Граматик, Андрей Робовски... Разказът се спира върху местните манастири и първата библиотека на Елена, помещавала се в църквата „Свети Никола“. Но времето не спира и идва ред на самодейните театри на читалищна сцена. На впечатляващия списък с имена на генерали, воювали за България в различни години. На двама министър-председатели и трима заслужили митрополити. А още – на професори, лекари, журналисти, художници. И разбира се – на писателите Стоян Михайловски, Петко Ю. Тодоров, Емилиян Станев, Йордан Стубел, Димитър Начев, Пенчо Чернаев, Георги Ведренски и т.н. С много обич са споделени картините от Велико Търново в раздела „Старопрестолно, легендарно, неповторимо“. Цветна галерия от минало и настояще, които взаимно се допълват с поглед в бъдното. Но, разбира се,

СРОДНИ ДУШИ

Ружа ВЕЛЧЕВА

Писателят Гълъб Сиромахов затвори и последното преровано чекмедже, отпусна се уморено на стола и въздейхна с такава безнадеждност, че чак катка на дивана го погледна стреснато и жално измъкна.

Няма и няма. Прерови всички джобове, кутии, чекмеджета и не откри нищо стотинка.

Не беше ял и пушил от вчера. Нямаше никаква надежда за чудо. Пари щеше да има чак утре. В кварталното магазинче „сметката“ му беше достигнала допустимия лимит и нямаше никаква надежда да получи нещо на вересия. Момичетата, които работеха там, бяха интелигентни и със слънчеви души, първите читатели на книгите му и затова му правеха такава услуга, но и те работеха за заплата и имаха шеф над себе си – не можеше да им създава проблеми.

И аптекарят от квартала ценеше творчеството му.

Затова и той му даваше допустима „сметка“ за лекарства.

Имаше приятели, мило семейство, които му помагаха често с краткосрочни заеми, но и те не бяха много цъфнали и завързали, и тях ги мореше безпаричество, та нямаше как да ги притеснява днес.

Прочете някъде из вестниците, че ако искаш винаги да имаш пари в портмонето, трябва да си сложиш дайфинов лист в него. И то да направи, но колкото и да надничаше в него, все така си оставаше празно.

Оставаше само една възможност, но тя беше толкова унизителна, че Гълъб Сиромахов потръпна в ужас. Пушеше му се неистово и реши да се жертва, да опита.

Пред съседната къща имаше павилион за цигари. Държеше го съседът му, с който се знаеха от деца. Заедно бяха срещали и добро, и лошо през годините. Но дойде вятърът на промяна.

И нещата се промениха. Съседът се замогна с разни

трикове и комбинации и живееше прилично, а писателят Сиромахов обедняваше не с дни, с часове. Живееше трудно и пишеше за тези, които живеят още по-трудно от него. Съчувстваше им и ги обичаше, въпреки че съкварталците се гнусаха от тях, мърляви, алкохолизирани, безнадеждни, седнали често на припек в близкия парк...

Безимотността и безизходицата беше оковала обикновените хора около него и доброто му сърце отекваше като тревожна антена на техните болки, несгоди и мечти.

Сиромахов наметна излинялото сако, припряно пренесе дворъ и застана пред павилиона на съседа. Със свире сърце промълви, че иска кутия от най-евтините цигари и срещна сплаха надежда ледения му поглед. Ставаше въпрос за отерочка само за няколко часа.

Сутринта щеше да плати.

Както и предполагаше, отказа му.

Сълзите сами намериха

пътя надолу по мършавите му бузи.

Отстъпи от прозорчето и се подпира, защото не отказът, тоинът, с който го отпрати съседът, го унизиша и съкрушиха съвсем...

Тогава някой леко го докосна по рамото. Обърна се бавно. Усмихващо му се Горан, един от клошарите в парка, герой на неговия разказ. „Приятел, не се притеснявай, ела, ще ти дадем по фас с приятелите...“

Прекосиха улицата и скоро Гълъб Сиромахов се озова на пейката на клошарите. Всеки от брадисалите мъже му подаде по цигара. Запалиха и пушеха мълчаливо, любувайки се на гълъбите, гукащи пред краката им, където бездомниците ронеха трохи хляб, намерен из контейнерите за боклук.

Всемирна любов и спокойствие озариха душата на бедния писател.

Авторът и неговите герои се сляха за първи път в едно.

Сродни души завинаги!

Димитър ГОРСОВ

свел цев пред жертвата, е Бог,
спрял времето... И из
бих го възпял, но се боя от казаното – думите са брегове, а те
след всеки дъжд водите при водите връщат
и роят
безкрилия смут сред онаследените ни грехове...

Но тук,
в окаян и безизразен уют,
аз бдя самотен днес, защото
колкото да бродя –
крачките ми

нито рибите ги помнят,
ни звездите ги броят...

ТАКСИ НАБИРА АВТОМОБИЛИ

CITY INVEST

ПРЕВОЗВАЧ ПО ЖЕЛАНИЕ

ОТСЪТВАКА СА СВЕТИ ГОРИВА – 0.10 лв./литър

ОТСЪТВАКА ЗА МЕТАН – 0.15 лв./литър

0889/206 022, 0885/890 990

Люти априлски цъфтеж в ноздрите... Над ален кръгозор
свистят криле в искрист лазур –
запяли са

и път, и глинист рид, и камък, и дърво...
Сред тази свобода е ведро ехото и е щастлива птицата;
и времето-измамник от алхимиета

на всеки трепет мигновениятвори – нагазват

из бродовете облачни кервани, а тревите

в ухаещ транс за лакомията на огъня растат...

Здрачава се...

И пак нетрайността, изпод загадъчните преселения на мравките,

в хармония от изначални тишени се ширят – там ловецът,

ТЬРНОВГРАД

Недялко ЧАЛЪКОВ

Мой престолен град
с вековна слава,
благославям твойта красота!
...Ехо от копита занемява –
с ехото завръща се нощта!

Улиците твои
пак ме викат
да се върна мълчешком назад,
да потъна в твоята велика
мъдрост
и във твоя поетичен свят.

Пак ме викат векове
разбити,
яростно във Лобната скала.
Аз поемам меча на дедите
и със необветрени крила

ще нахлюя –
като пролетна стихия
в твоята изпепелена красота.
И над сътните останки ще открия
свое трето царство на света.

И ще бъда мъдър!
И ще бъда
от огромна слава залюян.
И ще нося тежката присъда
на безсмъртния ти Калоян.

ФАНФАРИТЕ

Милена ОБРЕТЕНОВА

Днес свирят фанфарите. Защото е националният ни празник.

Днес един баща рида. Защото оскверниха и убиха дъщеря му.

Днес фанфарите свирят фалшиво. Защото един мъж остана без душата си. Без светлината си. Без единствения смисъл в този наш безсмислен живот.

Звънят фанфарите. Така е редно на празник. Традиция. Красива традиция. Традиция за горди и неосквернени, за свободни и ликуващи. Традиция за демонстрация на духа на народа. На единството дори.

Тогава, питам се, за кого свирят фанфарите днес? (В името на каква традиция?)

За двета милиона зад граница? Нямаме традиция на такова масово блягство.

За самозапалващите се? Нямаме традиция на подобен тип самоубийство.

За едно население, половината от което се идентифицира с Нане, а другата половина – с Вуте? Е, да, може би това

е новата традиция. Изграждаме я четвърт век. Четвърт век изграждаме традицията да забравим всяка традиция.

Днес фанфарите свирят. Така е редно. Но свирят фалшиво.

За кого ли свирят?

За учителката, която пита: „Пълен ли ви е хладилникът вкъщи?“ – „Да.“ – „Двойка!“

Фалшиво.

За близния, който ще ви вземе ризата просто ей така, за упражнението?

Фалшиво, фалшиво.

За този, който ще ви напусва на улициата за едната радост от експресията на изказа си?

Фалшиво, фалшиво, фалшиво.

Празник с фанфари. И ридаещ баща.

Осквернено дете. Осквернени бащични чувства. Осквернен народ. Осакатен и озлобен. Обезвърен.

Той вече не чува, че фанфарите свирят фалшиво.

...А те се радват на нашата немузикалност.

Те се радват, че днес няма дори един, който да каже: „Но в бурята ще бъдем пак със теб, народе мой, защото се оби-

чахме...“

Това е, народе, мисля си: Да се обикнем отново като за начало. И тогава бурите ще бъдат по-малко страшни.

И ще бъдат по-малко осквернените и обезчестените, убитите и живите „факли“, хората, надничачи в хладилника ни...

...Радват се на нашата немузикалност. И не им пак за фалша на фанфарите. За фалша на живота ни.

...Ела, Нане! Нека и на двама ни да е добре! Заедно да послушаме фанфари! Традиция е! Стара!

...Ела, Вуте! Празник е.

А красата на празника е във фанфарите.

Традиция. За гордите и неосквернени. За свободните и ликуващи. Традиция за демонстрация на духа на народа. На единството дори.

...А междувременно, докато Нане дойде заедно с Вуте, един баща ридае над осквернения труп на детето си.

Рида и аз. На фона на фалшивите фанфари.

Рида на националния празник.

03.03.2015

В. Търново

ЯТРУС

Страници за литература, култура и изкуство

СВАДАТА, РОДИЛА „ИВАНКО“

Борислав ГЪРДЕВ

В българската възрожденска литература избухват няколко сериозни скандали, имащи своите последици и за авторите, и за тяхното по-нататъшно творческо развитие.

Безспорно, най-известният конфликт е между Григор Пърличев и Нешо Бончев, относно превода на първите две песни на Омиротовата „Илиада“.

Друг не по-малко интересен и важен спор възниква по същото време – 1870 – 1874 г., между първенците в изящната ни словесност Добри Войников и Васил Друмев – от 21 април 1874 г. епископ Климент Браницки.

Двамата си приличат като тип биография – образовани са, – Войников завърши френски колеж в Цариград, след което учителства, отдавайки се на преподавателска и книжовна дейност.

Друмев завърши през 1869 г. Духовната академия в Киев, но след това е също учител и директор на българското училище в Браила до 1873 г.

И той, като Войников, сътрудничи активно на мородавния печат – „Цариградски вестник“, „Съветник“, „Турция“, „Дунавска зора“...

Двамата са учредители на БКД – бъдещата БАН през 1869 г., като Друмев е и редактор на Периодическото списание на дружеството.

Смятат се за духовни водачи на народа си, за автори, създали творби с голям принос в българската литература.

Друмев – като творец на първата новобългарска оригинална повест „Нещастна фамилия“, 1860, както и на сагата в две части „Ученик и благодетели“, 1865, която днес може да приемем за първообраз на модерния български роман.

Войников – основно като драматург, едва ли не за баша на новата българска драма.

За кратко печели популярност с историческите си писети – „Райна княгиня“, 1866, „Покръщение на Преславския двор“, 1868, „Велислава“, 1870, „Възцаряването на Крума Страшний“, 1871.

В тази редица трябва да добавим, разбира се, и комедията „Криворазбраната цивилизация“, 1871.

Творбите на Войников задоволяват определена потребност за общуване с театър от българската публика в Букурещ и Гюргево преди Освобождението.

В писетата му има патос и патриотичен плам, но като съдържание и достоверност са на съмнително ниво, образите и конфликтите пък са нагодени, художествено не-пълноценни и днес биха предизвикали по-скоро насмешка и тъга, отколкото овации.

Същото се отнася и за сравнително най-добрата му творба – „Криворазбраната цивилизация“, за която ние имаме съвсем повърхностна и изопачена представа навече от прекрасния мюзикъл на Хачо Бояджиев от 1974 година.

Но нека не се лъжем, Бояджиев като опитен тв постановчик е осъвременил комедията, акцентирайки в преу-

величена и гротескова форма на смешния и неразбран конфликт „Ние – Европа“, разчитайки основно на прекрасната музика на Дечо Таралежков и на изключителните актьори от класата на Георги Калоянчев – г-н Маргарида, Ружа Делчева – мадам Зата, и Георги Парцалев – хаджи Коста.

Опитайте се да прочетете оригиналата и ще видите каква мъка е борбата със словото Войников!

А това го е усетил и разбрал преди 145 години Васил Друмев.

Първо атакува Добри Войников за неговата драма „Велислава“ във вестник „Турция“ от 16 май 1870 г., смятайки я за слаба и непълноценна.

А на подмитанията на негови „доброжелатели“ и почитатели на Войников, че като е tolkova велик защо не предложи нещо свое, той отговаря през следващата година.

Тогава се появява историческата драма „Иванко, убиц на Асеня I“.

Всички разбират и веднага усещат разликата в класите между двамата.

А всеки любител на театъра осъзнава, че авторът на „Иванко“ е усвоил добре уроците от своите велики предшественици Шекспир и Пушкин и е създал творба, с която родната драматургия може с основание да се гордее.

Не е случайно, че „Иванко“ бе в репертоара на доста родни театри допреди три десетилетия, а по нея Асен Траянов създаде добра тв постановка в две части през 1978 г. със Стефан Данайлов и Венелин Пехливанов в ролите на Иванко и Исаак.

Вярно е, че и нейното четене днес предизвиква сладостни усилия и усмивки, но тя поне не досажда, следи се с интерес и напрежение, а и героите са ярки, цялостни и запомнящи се.

Друмев постига така желания триумф, но за да бъде победата му над конкурента още по-сладка, решава да нанесе още един, последен удар.

През 1874 г. във Виена Войников издава „Ръководство за словесност с примери за упражнение в разни видове съчинения на учениците в народните ни мъжки и женски училища“.

Друмев веднага атакува това помагало в „Периодическо списание“ на БКД, кн. 9 и 10 от 1874 г., а драмите му направо ги зачерква с констатацията, че са „безжизнени, без поезия, без вкус, без чувство, без всякакъв драматизъм“.

Безкрайно амбициозният Друмев – Климент ще стане след Освобождението ни от османско робство митрополит, езархийски наместник, ще бъде депутат в четири парламента, двукратно ще е премиер, ще сложи на престола и ще детронира княз Александър Батенберг, досущ като знаменития си герой Иванко, ще влезе в конфликт с наследника му Фердинанд за период от шест години, а след това като изключителен авторитет пред Русия ще съдейства за неговото признаване от Освободителната ни като водач на българската делегация при срещата му с император Николай II Романов в Петерхоф на 5 юли 1895 г., последвана от миропомазването на престолонаследника княз Борис Търновски на 2 февруари 1896 година...

Но това е друга история – на триумф и трагедия на влиятелния владика, оплетен в политическите ежби у нас, с която Войников няма как да се запознае, тъй като умира много млад на 14 март 1878 г., ненавършил 55 години, като управител на сиропиталище в Търново...

ИНТЕР ТАКСИ

УНИЩОЖАВА ХЛЕБАРКИ, ГРИЗАЧИ, БЪЛХИ и ДР.

„Дезинфекцирана станция ВТ“ ЕООД тел. 062/64 88 23